Нов етап от проучванията върху прилепите (Chiroptera) в България

Теодора ИВАНОВА, Боян П. ПЕТРОВ

Първите сведения за прилепната фауна на България намираме в трудовете на русенския гимназиален учител Васил Ковачев от края на XIX век. Системни изследвания върху тази група бозайници започва през 20-те години на XX век д-р Иван Буреш. Значителна част от информацията, послужила за основа на сегашните ни познания, е събрана в периода 1950-1990 г. от зоолозите Петър Берон и Владимир Бешков. Основни методи за изучаване на прилепите, използвани до 1990 г., са преки наблюдения и опръстеняване, като обекти на проучванията са пещери и изоставени мини галерии.

След 1990 г. в проучванията на прилепите у нас се включват млади последователи на Берон и Бешков, създава се и Групата за изследване и защита на прилепите (ГИЗП) и познанията за тях значително нарастват. Уловът на прилепи с орнитологични мрежи в различен тип местообитания се налага като основен метод за установяване на видовия състав при регионални фаунистични проучвания. През 1996 г. в рамките на проект на Националния природонаучен музей за изследване на прилепната фауна на Източните Родопи за първи път се поставят дървени къщички за прилепи и се възстановява опръстеняването със специални пръстени тип Lambournes. Използването на ултразвукови детектори за проучване на прилепи започва през 1999 г., когато ГИЗП със съдействието на Споразумение за опазване на популациите на европейските прилепи (EUROBATS) организира първият в страната практически семинар в Природен парк Русенски Лом.

В периода 1999-2000 г. се поставя началото на дългосрочно сътрудничество на специалисти от НПМ с Института за физиология на животните към Университета в Тюбинген (Германия) в областта на екологията на прилепите. Провеждат се първите у нас полеви и експериментални изследвания върху ехолокацията на видове от род *Myotis* (*M. capaccinii*, *M. myotis* и *M. blythii*), *Hypsugo savii* и *Miniopterus schreibersi*.

През 2001 г. започва изпълнението на два проекта на НМП: "Сравнителна екология на европейските видове подковоноси прилепи (род *Rhinolophus*, Chiroptera)" съвместно с Университета в Тюбинген (Германия) и "Екология, поведение и популационна генетика на горскоживеещия дългоух нощник (*Myotis bechsteinii*) в Европа" съвместно с Университета в Цюрих (Швейцария), които включват приложението на още един съвременен метод - радиотелеметрия (т.е. "радиопроследяване" с помощта на миниатюрен предавател, поставен върху гърба на прилепа). Този метод позволи за първи у нас да се получат данни за ловните и хранителни местообитания и поведение на няколко вида подковоноси прилепи (*Rhinolophus ferrumequinum*, *Rh. hipposideros* и *Rh. euryale*). С помощта на същия метод бяха установени конкретни убежища и движения на горскоживеещия дългоух нощник (*Myotis bechsteinii*) в районите на Западна Стара планина (гара Лакатник) и в резервата Ропотамо. В рамките на същия проект на различни места в България бяха поставени 160 къщички за прилепи от специална бетонна смес с основна цел получаване на информация за видовия състав на прилепите в горите. Като допълващ метод през последните години се наложи и взимането на тъканни проби. Анализът на митохондриална ДНК се провежда в лаборатории в Германия и Швейцария. Получените данни помагат за определянето на някои видове-двойници, както и за изясняване на генетичната структура на европейските популации на редица видове прилепи.

Наличието на активни хироптеролози и богата и сравнително добре запазена прилепна фауна поставя началото на участие на България в сериозни международни научни проекти, свързани както с конкретни биологични и екологични проучвания върху прилепите, така и с фундаментални въпроси като механизми на ехолокацията и ориентацията, механизми на разпределение на ресурсите в екологичното пространство и др. Това позволи у нас да започне приложението на някои от най-съвременните методи за полеви и експериментални екологични изследвания.